

Länsstyrelsen
Västerbotten

Yttrande

1(5)

Diarienummer

2019-05-10

450-1655-2019-2

Justitiedepartementet
c/o Regeringskansliet

Yttrande över utredning Skogsbränderna sommaren 2018 (SOU 2019:7)

Er beteckning: Ju2019/00404/L4

Bakgrund

Under sommaren 2014 rasade en stor brand, under 2018 pågick tre samtidiga stora bränder, i år har skogsbrandssäsongen redan börjat och det kan komma att handla om tio eller femton allvarliga bränder samtidigt. Allvarliga skogsbränder är bra exempel på händelser som kräver att räddningsinsatser enligt Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) genomförs parallellt med krishantering på lokal, regional samt nationell nivå. Hanteringen och beredskapen för händelser ska bygga på den risk- och sårbarhetsbedömning som görs på de olika geografiska nivåerna i krisberedskapssystemet. Enligt krisberedskapens närhetsprincip är det också viktigt att händelser hanteras så nära den lokala nivån som möjligt, detta skapar en robusthet för att kunna möta en situation med många samtidiga allvarliga händelser i landet. Det är denna ordning som gör det svenska krisberedskapssystemet robust och som även blir en viktig faktor då planeringen för det civila försvaret nu återupptas.

En tillfredställande beredskap mot skogsbränder innehåller så mycket mer än bara den släckande kapaciteten. Brandförsvar handlar också om förebyggande och förberedande åtgärder, bland annat inom den svenska skogsnäringen. Länsstyrelserna är myndigheter med närvaro i hela landet som har upparbetade kontakter med skogsägare och skogsbrukare i länen.

Det är mot denna bakgrund som Länsstyrelsen lämnar synpunkter på utredningen SOU 2019:7, *Skogsbränderna sommaren 2018*.

Ställningstagande

Utredningen innehåller många bra förslag, vilka många redan har presenterats i SOU 2018:54 *En effektivare kommunal räddningstjänst*. En enhetlig

nomenklatur, tydligare systemledning och bättre samverkan är exempel på bra förslag i utredningen. Däremot anser Länsstyrelsen att det är problematiskt att utredningen inte beaktat kommunernas eller länsstyrelsernas roller i rådande krisberedskapssystem, statlig räddningstjänst eller pågående totalförsvarsplanering.

- **Länsstyrelsen tillstyrker** förslaget om att staten delvis ska kunna ta över den kommunala räddningstjänsten, alltså bara själva insatsen och inte hela organisationen i en kommun/förbund.
- **Länsstyrelsen tillstyrker** ett förtydligande av Myndighetens för samhällsskydd och beredskap (MSB) nationella roll, att MSB ska få mandat att inrikta och prioritera tillgängliga resurser i en nationell funktion när så krävs (förslag till ändring i 6 kap §2 och §3 i förordningen om skydd mot olyckor).
- **Länsstyrelsen tillstyrker** förslaget om möjlighet att vid särskilda skäl sänka kommunernas självrisk till ett lägre belopp.
- **Länsstyrelsen avstyrker** förslaget om att det bör anges i förordning att det är MSB som får ta över ansvaret.
- **Länsstyrelsen avstyrker** förslaget till ändring i Förordning 2008:1002 MSB instruktion 1§ 2 punkten, att MSB är den myndighet som ska samordna kommunernas arbete med LSO.

Motivering till ställningstagande

Statligt övertagande av kommunal räddningstjänst – förslag om möjlighet till delvis övertagande

I betänkandet föreslås att MSB tar över länsstyrelsernas roll när staten behöver överta ansvaret för räddningsinsatser, vilket skulle kräva att MSB bygger upp en regional närvaro. Att MSB, utan länsstyrelsernas medverkan, ska arbeta direkt mot kommunerna just inom LSO förefaller vara ett ologiskt och märkligt resonemang. Inom övriga områden i den samlade krisberedskapen används samtliga nivåer, nationell, regional och lokal nivå.

Länsstyrelsernas breda verksamhet rymmer många olika expertområden med en unik blandning av kompetenser inom bland annat naturvård, krisberedskap, GIS, kommunikation, juridik och räddningstjänst. Länsstyrelserna finns i alla delar av landet och genom det väl utvecklade samarbetet kan samtliga länsstyrelser få del av särskild expertkompetens. Länsstyrelsen anser att utredningen har gjort en felbedömning i frågan om vilka kompetenser som behövs för ett effektivt skogsbrandförsvar. Länsstyrelsen hänvisar även till Jörgen Peters särskilda yttrande i skogsbränderna sommaren 2018

”Mot bakgrund av länsstyrelsernas nyckelroll i den nationella krisberedskapen delar jag inte utredningens förslag om att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ska ta över möjligheten för länsstyrelserna att överta ansvaret för den kommunala räddningstjänsten och därmed möjlighet att överta ansvaret för räddningsinsatser. Jag anser att räddningstjänst är en del i krishanteringen och därmed viktigt att det följer strukturen

med geografiskt områdesansvar. Detta blir särskilt viktigt kopplat till kommunernas uppdrag i totalförsvaret och länsstyrelsernas uppdrag som högsta civila totalförsvarsmyndighet och kärnenergi-beredskapen.”

Länsstyrelsen håller med om detta och anser precis som Jörgen Peters att det med avseende på strukturen med geografiskt områdesansvar vore naturligt om övertagandet av den kommunala räddningstjänsten följde samma ordning, dvs. att det är Länsstyrelsen som vid behov ges möjlighet att ta över räddningstjänsten från kommunen.

Stärkt roll för MSB när det gäller att vid allvarliga olyckor begära stöd samt att inrikta och prioritera tillgängliga resurser vid olyckor

Sommarens skogsbränder blottade avsaknaden av en nationell nivå för prioritering och inriktning av nationella förstärkningsresurser. MSB tog i somras, utan att ha ett tydligt mandat i LSO, denna uppgift och det är rimligt att den nationella uppgiften ges legitimitet i författningstext. Länsstyrelsen anser att det är just denna nationella roll som MSB ska ha och fokusera på att utveckla. Den nationella nivån ska kunna prioritera nationella resurser, begära internationella, kunna mäkla resurser mellan olika insatser och områden och svara för en samlad lägesbild.

Reducerad självrisk

Länsstyrelsen ställer sig positiv till förslaget om att reducera kommunernas självrisk för att undvika att ekonomiska aspekter utgör ett hinder för eller försenar användningen av nödvändiga resurser.

Länsstyrelsens regionala områdesansvar

Ett av de branddrabbade länen i somras var Jämtland och samordningen byggde på att aktörerna, räddningstjänsten, länsstyrelsen, polisen med flera var samgrupperade i en väl inarbetad struktur. Samverkansmodellen är etablerad även på flera andra platser i landet och bygger på det regionala geografiska områdesansvaret som länsstyrelsen har. Arbetet sker i enlighet med MSBs egen vägledning ”*Gemensamma grunder*” och bygger på att en god samverkansrutin byggs upp i vardagen.

Även i Västerbotten sker samverkan utifrån gemensamma grunder. Länets aktörer har tillsammans tagit fram och undertecknade 2016 överenskommelse om samverkan före, under och efter samhällsstörningar. Överenskommelsen bygger på en aktörsgemensam riskhanteringsprocess där länsspecifika risker är skogsbränder, höga flöden och översvämning, dammbrott samt elavbrott. Som exempel på aktörsgemensamt arbete är övning Holger 2019 där länets aktörer övade samverkan vid stor skogsbrand. Seminarieövning dammhaveri övades både 2018 och 2019 i två av Västerbottens älvar. När det gäller skogsbrand har vi i länet en välfungerande och upparbetad samverkan mellan länsstyrelsen, räddningstjänsterna, skogsbolagen och skogsbrandflyget.

De positiva effekterna av en generisk samverkanskultur blir tydliga när svåra uppgifter ska hanteras gemensamt. Detta visar tydligt att det är på etablerade rutiner och närvaro i vardagen som den regionala nivån för skogsbrandsbekämpning ska organiseras. I detta arbete är det naturligt att länsstyrelserna har den regionala sammanhållande rollen. Länsstyrelserna har utvecklat arbetet med att kunna förstärka varandra som medför att förmågan ytterligare har förbättrats.

Det kan dock konstateras att utredningen i huvudsak har adressat redan lagda förslag i SOU 2018:54 *En effektivare kommunal räddningstjänst* och mycket lite fokuserat på vilka åtgärder som verkligen behövs för att få ett effektivt skogsbrandförsvar. Inte minst gäller detta förslag till förebyggande åtgärder, som till stor del fattas. Utredningen saknar även ett generellt resonemang om strategier och övergripande taktik för att bekämpa skogsbränder.

En god beredskap baseras inte enbart på släckningskapacitet utan det handlar även om förebyggande och förberedande åtgärder. Med sitt regionala områdesansvar har länsstyrelserna större möjlighet att samordna och förbereda länet än vad en centraliserad samordning kan. Flera län har geografiskt långa avstånd, Västerbotten är en av dessa, där en länsstyrelse ändå har en god lokalkännedom vilket en central myndighet saknar kunskaper om. Varje län har geografiska skillnader och en central aktör kan finna svårigheter i att identifiera det effektivaste tillvägagångssättet för hantering utifrån geografiska förutsättningar.

Som länsstyrelserna med flera remissinstanser påpekade i remissvaren avseende SOU 2018:54 *En effektivare kommunal räddningstjänst* är det varken nödvändigt eller lämpligt att särreglera hur den statliga inblandningen (stöd, tillsyn, möjlighet till övertagande) inom området kommunal räddningstjänst utan att ta hänsyn till hur hela krisberedskapssystemet är uppbyggt. Utredningens förslag att särreglera just räddningstjänst riskerar att skapa otydligheter mellan den nationella nivån som MSB naturligt bör ha och den regionala nivån som länsstyrelserna har i krisberedskapssystemet. Det geografiska områdesansvaret har en central betydelse för uppbyggnaden av svensk krisberedskap och civilt försvar och Länsstyrelsen anser att det måste beaktas när förändringar i krishanteringssystemet föreslås. De förändringar som övervägs måste beakta såväl kommunernas uppdrag i totalförsvaret som länsstyrelsernas uppdrag som högsta civila totalförsvarsmyndighet och kärnenergiberedskapen. Länsstyrelsen anser att utredningen i denna fråga gjort en uppenbar missbedömning av helheten.

Sammanfattningsvis

Sammanfattningsvis visar erfarenheterna från sommaren 2018 tydligt att allvarliga skogsbränder kan inträffa samtidigt på många olika platser i landet,

och att detta kräver såväl en utvecklad nationell samordning som en regional förmåga. Redan nu har det brunnit på flera platser samtidigt i landet. Mot denna bakgrund finner Länsstyrelsen det anmärkningsvärt att utredaren inte ser det självklara i att använda den inom krisberedskapen fungerande principen med lokal, regional och nationell nivå. Det är uppenbart att alla tre nivåer behövs för att vi ska kunna hantera framtidens skogsbränder. MSB fokuserar på den nationella nivån, länsstyrelsen på den regionala nivån och kommunen samt kommunens räddningstjänster på den lokala nivån. Sammantaget skapar detta ett robust system med förutsättningar att hantera framtida scenarion med flera omfattande bränder samtidigt i landet.

Beslutet är godkänt i Länsstyrelsens elektroniska system och har därför ingen namnunderskrift

Magdalena Andersson
Landshövding

Sandra Majlöv Modig
Beredskapshandläggare